

## „Църковен Вѣстникъ“

излиза всѣки петък  
той има прѣз годината и три  
приложения — по 1 книга отъ  
4 печатни коли за всѣко  
четиримѣсечие.

Годишната цѣна на „Църко-  
венъ вѣстникъ“, заедно съ  
трите приложения, за България  
10 лева, а за странство 13 лева

Единъ брой 15 ст

# ЦЪРКОВЕНЪ ВѢСТНИКЪ

СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ

СЪ ТРИ ПРИЛОЖЕНИЯ ВЪ ГОДИНАТА.

Абонаментътъ е годишенъ и

— всѣкога прѣдплатенъ —

Всѣко, относимо се до вѣст-  
ника, се напраща до админи-  
страцията на църковенъ вѣст-  
никъ\* въ г. София.

За обявления се плаща за първи  
платъ по 20 ст., на редъ съ  
гармондъ, за всѣко повторени  
по 15 ст.

Неплатени писма не се прие-  
матъ — ражошени за седмичното  
издание не се повръщатъ.

## СЪДЪРЖАНИЕ.

Адвокати прѣдъ духовнитѣ сѣдилища по бракоразвод-  
нитѣ дѣла. — Г.

Защо ни е религията? писмо I — Д.

Рускиятъ свещеникъ Г. Петровъ, Ръководителъ на на-  
шитѣ млади черковни писатели — X. X.

По братственото дѣло. —

Библиография. — К.

Църковна и обществена лѣтопись:

I Вжтрѣшенъ отдѣлъ.

II Външенъ отдѣлъ. Рускиятъ „Церковный Вѣстникъ“, и  
разпрята ни съ гърците — Д-ръ Стеф. Цанковъ.

## АДВОКАТИ ПРѢДЪ ДУХОВНИТѢ СѢДИЛИЩА ПО БРАКО- РАЗВОДНИТѢ ДѢЛА.

Народниятъ прѣдставителъ г. В. Кознички е внесълъ въ Народното Събрание прѣд-  
ложение за прибавление къмъ чл. 197 отъ  
Екз. Уставъ слѣдующата алинея: „Както въ  
тоя случай, така и прѣзъ цѣлото производ-  
ство на бракоразводнитѣ дѣла съпрузитѣ да  
се прѣдставляватъ и защищаватъ отъ адво-  
кати“. Или съ други думи, иска да се оза-  
кони допускането на адвокати прѣдъ духов-  
нитѣ сѣдилища по бракоразводнитѣ дѣла,  
което сега се запрѣщава. Мотивитѣ, както  
ги намираме въ дневната преса, които сж  
породили това прѣдложение, биле: 1) Поне-  
же спорящитѣ съпрузи се прѣдставляватъ  
лично, безъ адвокати то затуй, било по не-  
знание на закона било по други причини,  
не веднажъ ставало случай да се правятъ  
оплаквания отъ неправилни разрѣшения на  
бракоразводнитѣ дѣла, всѣдствие на което  
въвеждането на адвокатския институтъ прѣдъ  
духовнитѣ сѣдилища щѣло да бжде отъ го-  
лѣмъ общественъ интересъ, защото щѣлъ да  
повдигне авторитета на духовнитѣ рѣшения,  
а и самитѣ духовни сѣдии ще намиратъ въ  
лицето на адвокатитѣ своитѣ дѣйствителни  
помощници за издирване на правдата и ис-  
тината. 2) Прѣди разторгането на бракътъ  
и слѣдъ това, духовнитѣ съвѣти, по силата  
на чл. чл. 189, 190 и 191 отъ Екз. Уставъ  
разрѣшаватъ въпроси отъ чисто материаленъ  
характеръ, които въпроси изцѣло би трѣба-  
ло да сж отъ компетенцията на граждански-  
тѣ сѣдилища; но понеже това вече е допу-

стната и за да не става едно коренно про-  
мѣнение въ производството на бракоразво-  
да, като ненаврѣменно, достатъчно е за сега  
да се допустне защищаването на съпрузитѣ  
отъ хора законовѣдци, които иматъ право  
не само прѣдъ гражданскитѣ сѣдилища да  
пледиратъ върху размѣрѣтъ на обезврежде-  
нието, което има да заплати провинения съ-  
пругъ, но още отъ самото начало, когато се  
рѣшава отъ духовнитѣ сѣдии въпроса *прен-  
ципално*, т. е., по вината на коя страна ста-  
ва разторгването, слѣдователно, кой отъ съ-  
прузитѣ като контрагенти, ще понесе вре-  
дитѣ и загубитѣ.\*)

Това прѣдложение на г. Кознички, на което  
още сега заявяваме че сме противни, има двѣ  
страни, стъ които слѣдва да бжде разгледа-  
но — *формална* и *по сжщество*. Тукъ ний ще  
се постареемъ да изложимъ, до колкото  
позволява гостоприимството на вѣстникъ,  
като настоящиятъ, нашитѣ възгледи въ  
едното и другото отношения.

Отъ *формална* страна. Законниятъ бракъ  
въ княжеството е религиозниятъ. Той се  
склучва прѣдъ духовната власть. За право-  
славнитѣ той е *тайство*. Слѣдователно, само  
по себе си и разторжението му става отъ  
сжщата власть — духовната. Така че, как-  
то бракозаклучението, така и бракораз-  
вода е чисто духовна работа. Чл. 39 отъ  
конституцията подчинява, отъ църковна стра-  
на, княжеството подъ върховната духо-  
вна власть на българската Църква — св.  
Синодъ, гдѣто и да се намира той. При  
наличността на това повѣлительно поста-  
новление на основния законъ, държавната  
власть — безразлично законодателната или  
изпълнителната — не може да прѣдприеме  
самостоятелно каквото и да било въ цър-  
ковно отношение, безъ волята на висшата  
духовна власть. На това конституционно на-  
чало се основава и чл. 180 \*\*) отъ дѣйствию-

\*) Вижъ „Една важна реформа въ Екз. Уставъ“ в.  
Дневникъ брой 1575 отъ 24 мѣн.

\*\*) Чл. 180. Никакво видоизмѣнение или отмѣнение на  
настоящия уставъ и никакви други наредби по църковното  
управление въ княжеството, противни на този уставъ, не  
може да се прѣдприематъ безъ прѣдватително взаимно спо-  
разумѣние на св. Синодъ съ Министерството на Изповѣ-  
данията

ция Екз. Уставъ, споредъ който никакво видоизмѣнение или отмѣнение на послѣдния не може да се прѣдприеме, безъ прѣдварителното взаимно споразумѣние на св. Синодъ съ Министерството на Изповѣданията. Намъ е положително извѣстно че на св. Синодъ не е искано съгласието отъ никого, за въпросното *прѣдложение* на г. Кознички. Струва ни се още, че той е и противенъ на такава едно мѣроприятие. Тъи щото прѣдложението се явява едноврѣмѣнно и противозаконно и противоконституционно. г. Кознички и другаритѣ му, подписавши прѣдложението, правятъ посѣгателство на конституционитѣ правдини на Църквата и Народното Събрание ще извърши актъ на беззаконие ако — при такава положение — възприеме и гласува това прѣдложение, което, въ случай че стане законъ, не ще бжде задължителенъ за духовната власть, освѣнъ ако тя пожелае да го възприеме, и ще има сжщата участь, каквато има и законътъ отъ 14 декемврий 1891 г., постановенъ така сжщо безъ съгласието на св. Синодъ, но не получилъ никакво приложение.

*По сжщество.* Допускането на адвокати по бракоразводнитѣ дѣла, спорѣдъ мотивитѣ на *прѣдложението*, се иска защото сега, било по незнание на закона, било по други причини, рѣшенията на духовнитѣ сждилища много пжти биватъ неправилни и често се появяватъ оплаквания срѣщу тѣхъ и защото заедно съ развода сжщитѣ сждилища рѣшаватъ и въпроси отъ чисто материаленъ характеръ, които изцѣло би трѣбало да сж отъ компетентността на гражданскитѣ сждилища.

Послѣдното съображение — че заедно съ развода, духовнитѣ сждилища рѣшаватъ и въпроси отъ чисто материаленъ характеръ, не се схожда съ дѣйствителността. Приложението на чл. чл 189, 190 и 191 отъ Екз. Уставъ, които се навеждатъ въ мотивитѣ на *прѣдложението*, не зависи отъ волята на духовния сждъ, но е прямо и неминуемо законно послѣдствие отъ допустнатия или не разводъ. Така напр., ако се допустне разводъ въ полза на жената, послѣдната, съ признасянието му веднага добива и правото да иска отъ разведения си мжжъ, както вѣщитѣ си, така и прѣхрана, а сжщо и прѣхрана за дѣцата, които оставатъ у нея. Това право не може да ѝ откаже нито духовния, нито гражданския сждъ. Така, че и безъ да бжде спомнато въ бракоразводното рѣшение, че на съпругата се прѣдоставятъ правата, прѣдвидени въ чл. 189, то само по силата на рѣшението за разторезението на брака ѝ, може да поиска отъ гражданския сждъ и послѣдниятъ е длъженъ да ѝ присжди всичко въ кръгътъ на тоя членъ. Сжщото е и когато духовния сждъ намѣри ис-

каний отъ мжжътъ разводъ за недопустимъ и го отхвърли, като едноврѣмѣнно го задължи да прибере жена си. Съ такава едно рѣшение на ржка, жената може безпрепятствено да поиска, отъ гражданския сждъ, на основание чл. 190 отъ Екз. Уставъ, прѣхрана отъ мжжа си, който упорствува да не живѣе съ нея, и сждътъ е длъженъ да удовлетвори искътъ ѝ, макаръ, че въ рѣшението на духовния сждъ и да не е казано, че въ случай на отказъ да я прибере, съпругътъ е длъженъ да я издържа. Нѣщо повече, за гражданския сждъ не е нужно жената непременно да притежава такава рѣшение отъ духовния сждъ, за да ѝ се присжди прѣхрана. Той (гр. сждъ) самъ, както вече практикува Софийкий Окржженъ Сждъ, присжжда такава по искането на изоставената отъ мжжа си жена, безъ наличността на всѣкакво духовно рѣшение.

Прочее, ясно е, струва ни се, отъ до тукъ казаното, че твърдението, какво духовнитѣ сждилища рѣшаватъ и въпроси отъ чисто материаленъ характеръ, е неумѣстно и, че напротивъ тѣ се ограничаватъ да сждятъ и рѣшаватъ само брачнитѣ спорове, които, по родътъ и естеството си сж отъ тѣхна компетентность, а материалнитѣ правоотношения на спорящитѣ съпрузи урежда самъ законътъ, който се налага и прилага мимо волята на духовния сждъ. Слѣдователно, ако въ това отношение дѣйствително има и се пораждатъ неправилности, то за отстранението на послѣднитѣ не се искатъ адвокати, а корекция на законътъ.

Другото съображение е, че допускането на адвокати ще е въ интересътъ на духовното правосждие То е собствено важното и сериозното. Въ мотивитѣ на *прѣдложението* се казва, че въвеждането прѣдъ духовнитѣ сждилища на адвокатския институтъ било отъ голѣмъ общественъ интересъ, защото щѣлъ да повдигне авторитета на духовнитѣ рѣшения и самитѣ духовни сждии щѣли да намѣрятъ въ лицето на адвокатитѣ своитѣ дѣйствителни помощници за издирването на правдата и истината, когато сега, било по незнание, било по други причини (напр. ли, цеиприятие, недобросѣвѣстность, корупция)-бракоразводнитѣ дѣла се разрѣшавали неправилно и не еднѣжъ въ това отношение имало оплаквания. Прѣди всичко бързаеме да заявимъ, че *по начало* ний не отказваме мощното сждѣйствие, което адвокатурата оказва въ раздаването на правосждието. Нѣ неподѣляме възгледътъ, че е безспорно полѣзно вмѣшателството на г. г. адтокатитѣ въ всички безъ изключение случаи и сждилища.

Твърди се, че сега бракоразводнитѣ дѣла не се рѣшаватъ правилно, че има много оплаквания. Да се мисли и настоява, че духовнитѣ сждилища сж безпогрѣшни и всич-

китѣ имъ безъ изключения рѣшения сж из-разъ на правдата и истината, е голѣмо заблуждение. Но да се настоява, че ако имаше да се явяватъ прѣдъ тѣхъ адвокати, рѣшенията имъ ще бждатъ правилни и авторитетни, е тоже голѣма самоизма. Участието на г. г. адвокатитѣ въ гражданскитѣ сждилища, не е изключило възможността, щото и послѣднитѣ да издаватъ по нѣкога такива несъобразни, нито съ законъ, нито съ фактическата страна на дѣлото, рѣшения, щото человекъ остава просто смаянъ. Всѣки адвокатъ може да насчете отъ своята само практика масса случаи отъ неправилни и абсурдни рѣшения на гражданскитѣ сждилища. Колкото се касае до обстоятелството, че имало не еднажъ оплаквания отъ рѣшенията на духовнитѣ сждилища, това е твърдѣ естествено и не е споредъ насъ мотивъ да оправдае допускането на адвокати прѣдъ послѣднитѣ. Всѣка страна, въобще, която губи дѣлото, се оплаква отъ рѣшението на сждѣтъ. По адресъ на сждиитѣ много недоволни страни изсипватъ купъ обвинения въ невѣжество, подкупи, недобросъвѣстность и много други. Това още не значи, че издаденото рѣшение е неправилно. Участието на адвокатитѣ не спира ни най-малко оплакванията, а напротивъ, което е за съжаление, много недобросъвѣстници отъ тѣхъ, като изгубатъ дѣлото, внушаватъ на клиентитѣ си, че то е неправилно рѣшено и че това станало, защото сждиитѣ биле негодници. Въ заключение не само противъ духовнитѣ рѣшения, но и противъ тия на гражданскитѣ сждилища, основателно или не, оплакванията не сж прѣстанали и нѣма да прѣстанатъ. Ний добръ помнимъ, че при всичкото участие на адвокати по дѣлото на приснопамятний митрополитъ Климента, рѣшението на висшия граждански сждѣ не само, че не стана авторитетно, но прѣдизвика въ страната буря отъ негодувание.

Мисли се, че г. г. адвокатитѣ ще съдѣйствуватъ за издаванетоъ правилни рѣшения, защото сега, поради тѣхното недопускане, духовнитѣ сждии, по незнание на законътъ или по други причини, криво рѣшавали бракоразводнитѣ дѣла. Туй съображение ний намираме съвсемъ несъстоятелно. Прѣди всичко принципъ е, че сждията трѣба да знае законътъ отъ всички най-добръ и само въ такъвъ случай ще бжде отъ полза за правосждието пледоарията прѣдъ него на адвоката. Свѣдущиятъ и опитенъ сждия само ще бжде въ положение да оцѣни до колко е основателна защитата на адвоката и само такъвъ ще може да се прѣдпази отъ заблуждения, на които може да го наведе адвоката. Сждията още трѣбва да притежава освѣнъ знания и опитность, но и духъ на справедливостъ и безупрѣчна честность. Ако

му липсватъ тия качества и той въ службата си е податливъ, оставя се да му влияятъ вънкашни морални или материални въздѣйствия, то никакви адвокати не ще сж въ състояние да го накаратъ да рѣшава по правда и законъ. Ето защо, ако персоналтѣ на нашитѣ духовни сждилища, въ голѣма или малка доза, е невѣжъ и морално разваленъ, то за подобрието на тия сждилища най-напрѣдъ трѣбва да се иска поставянето въ тѣхъ на сждии, притежающи нуждитѣ за тоя постъ качества, а не достѣпъ на адвокати.

Въ заключение, мотивитѣ на *предложението* не прѣдставляватъ нищо вѣско и убѣдително за необходимостъта на г. г. адвокатитѣ въ бракоразводнитѣ дѣла. Но освѣнъ горѣизложеното ни противъ това прѣдложение, ние сме убѣдени че допускането на адвокати по брачнитѣ дѣла ще бжде и отъ голѣма врѣда, по слѣдующи съображения:

До колкото знаемъ, въ никоя православна страна, гдѣто се счита за законенъ бракъ, само религиозниятъ и разторгването му е прѣдоставено на духовнитѣ сждилища, адвокати не се допусчатъ да зиматъ участие по брачнитѣ дѣла прѣдъ тия сждилища. Това ни показва, че *предложението* на г. Кознички е нѣщо ново не само за насъ, но и за много въ нашето положение, чужди православни земи. Затова на него не трѣба да се гледа изъ лѣгко.

Съставтътъ на нашитѣ духовни сждилища се състои отъ изборни сждии. По брачнитѣ дѣла тѣ иматъ за главна задача помирието на странитѣ и само когато не успѣятъ въ това, произнасятъ рѣшения по спороветѣ. Знаино е, че адвокатурата се е оказала съвсѣмъ негодна да съдѣйствува за изравняване на разпри чрѣзъ помирение и то не защото не желае подобно нѣщо, но защото темераментътъ ѝ е такъвъ. Поради това вратата на сждилищнитѣ мѣста, гдѣто се стрѣмятъ главно да помиряватъ скаранитѣ, обикновенно се затварятъ за адвокатитѣ. Така: по закона за селско-общинскитѣ сждове, които имаха за задача повече да помиряватъ странитѣ (чл. 16), ходатайството на адвокати и повѣреници прѣдъ тия сждилища не се допусчаше (чл. 19). Прѣдъ видъ на това, до когато духовнитѣ сждилища ще иматъ за главна задача въдвороване миръ между скаранитѣ съпрузи, до тогава и тѣхнитѣ врати не бива да се отварятъ за г. г. адвокатитѣ, защото съ своето участие въ брачнитѣ дѣла, тѣ не само, че нѣма да съдѣйствуватъ на сждѣтъ, но ще му прѣчатъ въ изпълнението на неговата миротворска роль. Добавяме при това, че се страхуваме да не би съ допускането на адвокати въ духовнитѣ сждилища, да се съдѣйствува за

увеличението на числото на бракоразводитѣ, вслѣдствие на услугитѣ, които тѣ ще прѣдлагатъ на скарани съпрузи. За насъ не ще бѣде изненада да чуваме и виждаме тогава, че адвокати, за които адвокатска етика не съществува, сж тръгнали по селта на ловъ за бракоразводни дѣла.

Бракоразводнитѣ дѣла изнасятъ прѣдъ сждътъ разни сѣмейни скандални истории, които не бива да ставатъ достояние на обществото. Съ участието на адвокати по тия дѣла, обнаруженитѣ сѣмейни тайни неможе да останатъ запазени, защото нищо не задлъжава адвоката да мълчи.

Като се депускатъ адвокати по брачни-тѣ дѣла, то неможе да се прави изключение, а трѣба всички да се допустнатъ да се явяватъ прѣдъ духовнитѣ сждилища, като имѣюща равни права и задлъжения. Въ такъвъ случай духовниятъ сждъ, който на основание църковни правила, не приема да свидѣтелствуватъ прѣдъ него лица отъ чуждо вѣроизповѣдание, ще е длъженъ да слуша пледоарията на адвокати: турци, еврей, протестанти, католоци и разенъ родъ безбожници и гонители на църквата. Не знаемъ кой смисленъ православенъ българинъ ще пожелае такава подигравка съ нашитѣ духовни институти.

Отъ всичко това ний вадимъ заключението, че допускането на адвокати да участвуватъ прѣдъ духовнитѣ наши сждилища по бракоразводнитѣ дѣла е, не само безполезно, не само не прѣдставлява никакъвъ голѣмъ общественъ интересъ, но е пакостно и врѣдно, за това и ний сме противъ такава мѣропрятие.

Т.

## Защо ни е религията?

(Прѣписка между единъ учителъ и неговъ бившъ ученикъ)

*Посещава се на учащата се младежъ.*

### Писмо I

*Драги Ал.*

Дългото и прѣдългото ти писмо получихъ и го прочетохъ съ голѣмо внимание. Видѣхъ твойтѣ възгледи или по-добрѣ казано — твоето невѣрие и основнитѣ мотиви на туй твое невѣрие.

„Защо ни е религията“ — питашъ ти; „За какво ни служи тя?“ Нима не можемъ и безъ нея да бѣдемъ щастливи и честни? Религията е вече отживѣла своя вѣкъ; тя носи съ себе си фанатизмъ, каквото виждаме въ инквизицията и въ нейнитѣ изтѣпления въ Испания и каквото виждаме днеска въ Македония въ изтѣпленията на грѣцкиѣ анданти надъ българитѣ. Тя сѣе заблуждение, тя служи на тиранитѣ да държатъ въ робство своитѣ подданици, както това се вижда на всѣкъдѣ, а особно въ . . . . ., ти се сѣщашъ, за коя държава ти казвамъ“. Азъ искамъ да намѣря въ Рели-

гията, особно въ Православието, въ което съмъ роденъ, въ което съмъ отрасналъ, и което е вѣрата на моитѣ дѣди, и отъ което православие крѣпени сж издѣхнали толкова наши мъченици, било по усойтѣ, на бѣсилката или въ влажнитѣ тъмници. — Искамъ да намѣря въ тая вѣра макаръ и една лѣча отъ истина. Напраздно, на всѣкъдѣ е лѣжа, измама и фалшъ. Защо ни е прочее Религия!“

Тия твои редове ме никакъ не очудватъ, защото тия мисли ти изказваше, тия убѣждения или заблуждения ти имаше още прѣди 15 години, когато носѣше дълги коси, като протестъ на всичко наше дръвно, на цѣлия съществующъ редъ и като знакъ на прѣзрѣние къмъ Религията и всичко основано на нея. Но, вѣрвай ме, всичкитѣ тия твои мисли, това твое грубо невѣрие, не зная защо не ме безпокоятъ. Зная, че ти си роденъ, както самъ изповѣдвашъ, въ тая религия, отрасналъ си въ нея, служилъ си като дѣте на баща си — свещеникъ като пѣвецъ и послушникъ, и нѣщо повече, както не веднѣжъ си го изповѣдвалъ, излѣзналъ си отъ бащината си къща и отъ майчиното си огнище като вѣрующъ момъкъ. Но, послѣ подъ влиянието на отрицателнитѣ квижки и лишень отъ свѣти — ти си падналъ въ невѣрието. Слѣдователно, туй невѣрие, което тѣй грубо проявявашъ е слѣдствие отъ твоята прѣкалева ревностъ да изпиташъ писанията, да намѣришъ истината — и въ туй изпитвание, ти си нападналъ и забуленъ отъ тъменъ облакъ и, като си изгубилъ истинския и правия пътъ, затлачилъ си се въ трѣнака на отрицанието. Това не е било за пръвъ пътъ съ тебе, нече бѣде и послѣденъ. Такива явления сж чести и много чести. Нѣ послѣ, настѣжвало е едно промѣнение: прониквали сж лѣчи отъ евангелската свѣтлина, разпрѣсвали сж мрака на облака, и ума се осѣнявалъ отъ Божията благодать. Прочее, не е далечъ денътъ, когато свѣтлитѣ лѣчи на Вѣрата ще пробиятъ прѣзъ тъмния облакъ, въ който се намирашъ, ще прогонятъ мрака, въ който ходишъ и ще ти освѣтлятъ пътя. Вѣрвай ме, тая искра на Вѣрата, която е вложена въ душата ти отъ покойния ти баща, нѣма да угасне.

Ти си заблуденъ и дълбоко заблуденъ, нѣ, както се вижда отъ твойтѣ редове, въ това си заблуждение ти търсишъ да намѣришъ пътя на истината. Макаръ нѣкакъ и иронически, ти ме канишъ да ти посоча пътъ, ако мога.

Не, азъ съмъ много слабъ за това. Пътътъ, когото търсишъ, ти ще го намѣришъ само и единствено чрѣзъ благодатта на Бога, както го е намѣрилъ и Ап. Павелъ и мнозина други. Тия ми слѣдователно редове нѣматъ ни най-малка претенция да те просвѣтятъ и отклонятъ отъ гибелния ти пътъ; пишъ ти съ тая единствена цѣль да те склоня, ако мога, да потърсишъ истината, не чрѣзъ помощта на отрицателната философия, каквато е тая на Нитче, която погуби самото него, нѣ чрѣзъ лачитѣ на Вѣрата и да кажешъ съ думитѣ на псалмопѣвеца: „Кажи ми Господи пътя, по който да трѣгна!“ и пътятъ ти ще бѣде показанъ.

Ти ме питашъ. Защо ни е Религия? Какво ще ни послужи тя?

Отговарямъ ти:

*Първо, тя служи да даде щастие и добродѣтели на личността. Второ, тя служи да да-*

де щастие и добродетели на съмейството. Третото, тя служи да даде щастие и добродетели на обществата и на държавитѣ.

\* \* \*

Подъ името личностъ азъ разбирамъ: дѣтето, юношата, зрѣлия човѣкъ и стареца.

Дѣтето въ своята крѣпка възраст нѣма другъ пазителъ на неговата душа и на неговата невинностъ освѣтвъ Вѣрата, изповѣдана и изпълнявана съ искреностъ.

Дидеро бѣше казалъ: „За да дамъ па любезната си малка щерка едно добро възпитание, послѣ дълго лугание и изслѣдване, азъ не можахъ да намѣра друга по добра книга отъ библията . . . Всѣко добро възпитание почива върху Религията“

И тия думи на френския философъ се потвърждаватъ напълно отъ живота. Дѣца, на които родителитѣ сж ралигиозни и които сж възпитани въ религиозностъ, се познаватъ отъ вънка; тѣ сж кротки, послушни на родителитѣ си, учтиви прѣдъ чуждитѣ людие, на тѣхъ се вижда ореолъ отъ прѣлестъ и невинно чистосърдечие, въ очитѣ имъ въ погледа свѣти една чаробна бистрота, въ която се оглежда небото — всичко въ тѣхъ е невинно, щастливо и омайно. Религията ги прави щастливи, защото тѣ изпитватъ една неизказана радостъ отъ нейнитѣ установления: праздницитѣ, тайнствата и обрядитѣ. Ти самъ, помнишъ ли, си ми казалъ, каква радостъ си изпитвалъ при настѣпването на всѣки вѣлики господски празници; какво сладко и щастливо безсѣние си прѣкарвалъ срѣщу божичъ, когато още отъ срѣдъ ношъ си ходилъ като пѣвецъ и ученикъ да пѣешъ „Христосъ Рождается“ съ иконата; когато си спалъ въ черквата срѣщу Разпети Петѣкъ, срѣщу страстната Сѣбота и срѣщу самия Великденъ и други. „Каква радостъ и какво щастие си усѣщалъ, когато ти е идвало рѣдъ да четешъ Апостола, или като анагностъ да служишъ на свещеника въ олтаря. Каква радостъ и душевно удоволствие си чувствувалъ, когато си ходилъ съ домашнитѣ си въ черква да зимашъ „комба“ — да ти даде дѣдо пощъ „вѣнце“ — туй свято вино, което ражда и създава добродѣтели и щастие. Да, туй щастие и тая радостъ, които си усѣщалъ ти, усѣщалъ е всѣкой отъ насъ, и тая радостъ и туй щастие и днеска ни изпълнява съ едно неизказано блаженство. Такава радостъ и такава щастие не могатъ да почувствуватъ двешнитѣ наши дѣца, защото тѣхъ възпитаваме въ безвѣрие, защото ги не водимъ въ черква, защото ги лишаваме отъ ония прѣлести, които съдържатъ въ себе си черковнитѣ празници, черковнитѣ тайства и черковнитѣ обрѣди. Ти и сега, вече тридесетъ годишенъ мъжъ, макаръ и обжрженъ отъ тъмата на маловѣрието или съвършеното безвѣрие, признавашъ, че понекога чувствувашъ, какъ лъчитъ на тая твоя нѣкогашна дѣтинска радостъ пробиватъ тъмния мракъ и огрѣватъ въ твоята днеска пуста и гола душа. Ти си учителъ и виждашъ, какъ двешнитѣ ученици сж лишени отъ туй щастие, недостига до тѣхната душа оная некогашна радостъ. Нѣкога нашитѣ ученици бѣха покорни и послушни както на учителя си, тѣй и на всичкитѣ други граждани и бѣха радостъ на родителитѣ си; днеска не само не почитатъ родителитѣ си, не и тебе дори; замѣрватъ те съ камъци или развалени яйца, па чакъ не си пощаденъ и въ самото училище, кждѣто те за-

мѣрватъ съ различни кижки или сѣмки. Това става съ тебе, а съ гражданитѣ? О, днеска нашитѣ дѣца не сж ученици, а сѣщински гамени, или както ги кръстиха въ София, „Голтаци“, „Кочкари“. А знаешъ ли защо става туй, кои сж причинитѣ! Да, ти знаешъ, въ мъчно ти е да го изповѣдашъ, тешко ти е да го признаешъ: това всичко произлиза отъ безбожието, което ти и твоитѣ подобни учители и писатели проповѣдватъ на улицата, въ кръчмата и въ училището дори. Знаешъ, че въ насъ се навѣдихъ до толкова много голтаца, щото вече се усѣща нужда отъ дѣтинско поправително заведение, каквото мисля, вече е устроено въ Пловдивъ. И ако вървимъ все тѣй, такива поправителни заведения ще изникнатъ на всѣкъдѣ, и, държавата, намѣсто училища, ще бѣде принудена да поддържа тия дѣтски заведения, защото училищата ще запустѣятъ.

За да видишъ, каква важна роль играе религията при възпитанието, ще ти посочя какви резултати е дало възпитанието безъ религията на западъ. Четемъ, че въ Парижъ, споредъ събиранитѣ отъ единъ лѣкаръ свѣдения отъ 25 дѣца, които прѣзирали и непригледвали своитѣ родители, 24 сж дѣца, възпитани безъ религия — това е заслужена награда за немарливото възпитание на тия родители и за безбожието, съ което сж надѣхвали своитѣ дѣца. Въ *Revue des Deux Mondes* отъ 15 Януарий 1899 г. единъ *Libre penseur* M. Fouillée чрѣзъ своитѣ статистически изслѣдания дошълъ до такъвъ резултатъ, щото и самичакъ той се ужасилъ: „отъ сто дѣца, задържани въ поправителния полицейски домъ, 87 сж били ученици въ общитѣ училища, кждѣто имъ е проповѣдвано безбожие, а 11 — ученици въ училища, на конгрегациитѣ“. На нашето поправително заведение въ Пловдивъ прѣдлежи да ни достави свѣдѣния отъ тоя родъ. „Въ течение на 10 години — казва сжщия изслѣдвателъ, *безбожието* е дало на поправителната полиция 40,000 момчета и 17,000 момичета отъ 16 годишна възраст на долу.

Адолфъ Гило (Guillot), съдия въ трибунала отъ Сена и М. Жолѣ (Joly) професоръ въ Сарбона сж установили въ своитѣ научни изслѣдания, че: „прѣстѣпността въ дѣтската възраст прѣвшава почти *двойно* число прѣстѣпността на възрастнитѣ — трипати е по-голъма; раннитѣ (въ ранна възраст) прѣстѣпница изпѣкватъ на всѣкъдѣ чрѣзъ „една прѣкалена свирѣпостъ, чрѣзъ търсение на сладострастие, чрѣзъ своето самохвалство за своя порокъ, което не се срѣща въ сжщата степенъ дори и въ по-напрѣдпалата възраст“. Отцеубийства, челоуубийства, дѣтоубийства, изнасилвания, пожари, дѣтска проституция — 40,000 жертви въ десетъ години. Най-послѣ и само-убийства, които се удесеториха въ едно кратко врѣме — ето плодетѣ на ония, които считатъ за своя гордостъ на своето обучение атеистическо“. Най-послѣ, за да получи тая грозна картина въ Франция своята корона, нѣщо прѣди шестъ мѣсеци министра на правосѣдието бѣ принуденъ да признае и то официално, че отъ 1888 до 1903 г. въ течение на 15 години числото на прѣстѣпнитѣ дѣца е станало седмъ пъти по-голъмо. И не напраздно Наполеонъ, когато подписалъ декрета съ който създавалъ френския университетъ съ своята собствена ръка е възвѣстилъ въ закона отъ 17 Мартъ 1808 г. чл. 38, който има слѣдното съдържание: „Основата на

която трѣбва да се гради обучението въ университета съ правилата и учението на Религията“ И тая основа не се оказа слаба и лоша, защото изъ тоя университетъ излѣзнаха славни френски дѣйци. Камо щастие та и въ насъ единъ день да се проумѣе тая истина, че само религията и религиозното възпитание, по правилата на Православната Църква, положени въ основа на нашето първоначално, срдѣно и висше образование — могатъ да създадатъ и истински учени людие, и високо добродѣтелни граждани.

\* \* \*

Религията създава щастие на дѣцата, прави ги добродѣтели и ги запазва отъ пороци и падение.

Религията продължава своето благотворно влияние и върху момъка и момата, когато вече сж излѣзнали отъ училището.

Само религиозното възпитание може да запази младитѣ людие отъ поплъзновение, отъ падение и корупция; оградени чрѣзъ религията, момъктъ и момата нѣма да паднатъ въ калта на живота, нѣма да се отдадѣтъ на съблазнитѣ, които днеска сж въ таково изобилие и идатъ отъ много страни: отъ съблазнителнитѣ романи, съблазнителнитѣ картини, съблазнителнитѣ сцени въ прѣдставленията, и отъ примѣритѣ въ живота.

„Дайте ми или посочете ми — е казалъ Жанъ Жакъ Русо, тоя женевски софистъ — дайте ми единъ момъкъ, който се запазилъ чистъ до своята двадесета година, и азъ се отказвамъ да търся нѣщо по-любимо и повече любяще подъ ясното небе“. „Челото на единъ момъкъ или мома“ — казалъ Лакордеръ (La cordaie), е отблѣсъкъ на Божието чело, и невъзможно е да погледнешъ на една дѣвствена душа, върху едно чисто дѣвствено лице, безъ да бждешъ покъртенъ отъ едно вълнение, пълно съ почитъ и симпатия къмъ този дѣвственъ момъкъ“.

Значи, чистотата душевна на момъка и момата е източникъ на щастие и здравие и привлича адмиращията и симпатитѣ на другитѣ.

А не е ли религията и религиозното нравствено възпитание, които запазватъ, както момъка, тѣй и момата, чисти и дѣвствени до встъпванието имъ въ благословения отъ Бога бракъ? Я си напомни за нѣкогашнитѣ наши момци и моми и за строгитѣ обреди и обичаи на народа, които се изпълнявахъ нѣкога при брака! Всичкитѣ тия строги и дори и прѣкалени въ нѣкои нѣща обряди и обичаи не говорятъ ли ясно за строгата чистота и нравственостъ, както на момъка и момата, тѣй и на народа ни изобщо. А какви бѣхъ тогава, както момцитѣ, тѣй и момитѣ въ религиозно нравствено отношение? Дълбоко вѣрующа християни.

Тѣй ли е сега?

За момцитѣ — азъ нѣма да ти говоря, защото ти самичакъ знаешъ, до какво ниско стѣпало сж стигнали въ падението, особено ония, които величаютъ себе си за учени, за социалисти, и които считатъ, не за срамъ, а за гордостъ когато говорятъ за своитѣ любовни и скверни похождения. Безсрамнието имъ парадира наредъ съ тѣхното безбожие. За момитѣ — въ селата и до нѣкъдъ въ градоветѣ сж наистина още запазени отъ корупцията и тия моми сж дщери на религиозни сѣмейства, отхранени и възпитани въ религиозна нравственостъ.

„Нѣ нѣмали паднали моми — ми възразяваше

нѣкога, па навѣрно ще ми възразишъ и днеска. Има — отговарямъ, и, за голѣмо нещастие на нашето отечество, такива паднали моми почнаха да се срѣщатъ често, дори и въ коридоритѣ на нашия университетъ, па още и въ нашитѣ основни училища въ качеството си на учителки и възпитателки. Нѣ, кои сж тѣ? Не сж ли ония моми отъ твоя лагеръ, които съ изумително бессрамие изказватъ своето прѣзрѣние къмъ религията, къмъ черковния бракъ и къмъ религиозното възпитание? Не сж ли тия паднали създания моми, които въ социалистическитѣ манифестации, върватъ въ първитѣ редове и громко изповѣдватъ своето невѣрие? Не сж ли ония моми, по чиито лица неможешъ съзрѣ ни искрица отъ оная небесна свѣтлина, която се казва дѣвственостъ, срамежливостъ и женственостъ и които съ една лудешка и идиотска гордостъ изброяватъ случантѣ на своя позоръ, на своето пдение?

Честити ли сж тѣ? Честити ли сж съ тѣхъ тѣхнитѣ родители? И ти ще се съгласишъ, че такива създания сж най-окаянитѣ субекти, защото послѣ едно кратко наслаждение, тѣ пълнятъ редовитѣ на проститутството, а прѣстарелитѣ си родители, които сж се клебли въ тѣхъ, оставатъ въ мизерия материална и въ измъчване душевно.

Такива моми не само нѣма да принесатъ нѣкаква полза, въ още и ще докаратъ грозна врѣда за народа и отечеството. Такива моми далече не сж кандидатки, за калцовници, майки, съпръжи и гражданки.

Въ западна Европа такива момци и моми атеисти и отрицатели пълнятъ болницитѣ, лудницитѣ затворитѣ и вертепитѣ. „Ако — бѣхъ вѣрвалъ въ Бога — е казалъ Равашолъ, когато се покачилъ на ешафота въ Монтбрионъ, — азъ нещѣхъ никога да направя туй, що сторихъ“

Другъ единъ младъ момъкъ въ Паризъ на 15 годишна възраст, като билъ осъденъ на 15 годишенъ затворъ въ окови, послѣ прочитанието на вердикта, извикалъ прѣдъ публиката, която била въ залата: „Азъ прощавамъ на жандармитѣ — тѣ направиха добрѣ, дѣто ме арестуваха; азъ прощавамъ и на съдиитѣ: тѣхната прѣсѣда е праведна. Обаче, въ тая зала има единъ човѣкъ, комуто немога да простя и непроставамъ. Тоя човѣкъ, его го тамо: той е моя баща. Той ме възпитва безъ религия.“

\* \* \*

Религията, слѣдователно и религиозното възпитание сж, които могатъ да запазятъ момака и момата отъ корупция, отъ развала и падение. Религията, а, особно християнската има двѣ голѣми крилѣ — е казалъ Иполитъ Темъ, единъ сжщо libre — penseur — които ни издигатъ високо надъ земята, и ни дава оная крѣпка и несъкрушима сила, която ни задържа надъ фаталната наша гурва, да спрѣ хлѣзването ни на надолу, по която хлѣзгавина човѣкъ, по своето вродено тежнение е наклоненъ всѣкога да се върне въ дѣното на своето първешно падение“.

И колко право е казано. Религията единствена издига човѣка отъ дѣното на падението му и го прави щастливъ, добродѣтеленъ и многолѣтенъ.

Расинъ писалъ на сила си: „Азъ се лаская, че, като се труда и правя всичко да станешъ честенъ и добродѣтеленъ човѣкъ, ти ще се съгласишъ, че туй не

може да постигнешъ друго яче освѣнъ чрѣзъ Религиата, т. е. като дадешъ Богу онуй, що е Божие“.

И самитѣ нѣкога идолопоклонци сж съзнавали, че безъ религиата не може човѣкъ да бѣде честенъ и добродѣтеленъ. Въ старо врѣме и такива философи дори, като Конфуций, Буда, Сократъ и Платонъ, Аристотель Цицеронъ, Сенекъ, Епиктетъ считали сж, че първата длъжнотъ на всѣки честенъ и добродѣтеленъ човѣкъ е да почита боговетѣ.

Платонъ въ своя диалогъ „законитѣ“ иска, щото човѣческитѣ установления да начинятъ, не чрѣзъ декларация за правата на човѣка, нѣ чрѣзъ декларация за длъжноститѣ на човѣка къмъ Бога. — Душата на човѣка, казалъ той, както птицата естествено издига очитѣ си къмъ небето. „Ако бѣхъ славѣй — казалъ Епиктетъ — щѣхъ да права както славѣя; азъ съмъ разумно същество, слѣдователно, трѣбза да възпѣвамъ Бога: тази моя длъжностъ и азъ я изпълнявамъ“.

Дрѣвнитѣ идолопоклонически религии, макаръ и да сж изисквали и прѣпоръчвали на людетѣ добродѣтели и честностъ, все пакъ не сж можли да създадатъ такива добродѣтели, каквито е прокламирало и създадо християнството. Доволно е да хвърлимъ единъ погледъ върху живота на дрѣвна Гърция и Римъ. Въ живота частенъ и общественъ на тия народи ние виждаме че най честнитѣ и най мъже: свещеници, поети, државни мъжи бѣха дошли до тамо да възхваляватъ и обоготворяватъ своитѣ пороци и своитѣ най гажсни похоти и страсти въ 30,000-тѣ богове въ тѣхния пантеонъ, кждѣто: Юпитеръ, Венера, Юнона, Меркурии, Аполонъ, Марсъ, Нептунъ и толко още, дори до Приапъ, който прѣдставлявалъ, кражбата, прѣлюбдѣние, кръвосмѣшение изнасилвание и оная порочна невздръжаностъ срѣщу природата, която бѣше известна подъ името „грѣцки порокъ“. Най добродѣтелнитѣ и честнитѣ люде въ Римъ единъ Цицеронъ, единъ Вергилий, единъ Хораций позволяватъ, или възпѣватъ въ своитѣ стихове тия пороци, отъ които човѣкъ се черви между добродѣтелни мъже и на които грозотията на тѣхния идолопоклонически моралъ не може да разбере.

Най-честнитѣ люде въ Гърция и Римъ, спередъ свѣдѣтелството на Св. Павелъ, който ги виждалъ и познавалъ въ ареопага и на форума: „сж били суетни въ своитѣ размисления и сърдцето заслѣпено било помрачено; тѣ сж считали себе си за мъдри, когато бѣхъ обезумѣли. Отъ славата на единъ Богъ петлѣненъ и безгрѣшенъ, тѣ бѣха направили слава на единъ идолъ — тлѣненъ, който е прѣдставлявалъ люде, птици, четвероноги животни, змии“. „Всичко за тѣхъ е било Богъ, само не истинския Богъ — би казали Босие и Корнелъ, „Поради туй — продължава апостола — и Богъ ги остави и прѣдаде на желанията на тѣхното сърдце, на тѣхнитѣ похоти и на гажснитѣ имъ удоволствия, съ които оскверняватъ тѣлата си. Богъ ги изостави на тѣхнитѣ скверни страсти на тѣхния развратенъ умъ, за да правятъ най-непристойни дѣла. Тѣ сж изпълнени отъ всѣкакъвъ видъ пороци: неправди, лукавства, прѣлюбдѣния, користолюбия и злости; тѣ сж изпълнени съ завистъ, човѣкоубийство, крамола, измама и злонаравие. Тѣ сж клеветници, хулители, богоненавистници, оскърбители, горделиви, самохвални, изобрѣтатели на злото, непослушни на своитѣ родители, безумни, вѣро-

ломни, безъ състрадания, безъ уважение на честна дума, безъ милосърдие, безъ милость къмъ злощастнитѣ“.

Ето какви сж били въ Гърция и Римъ първенствующитѣ имъ люде.

Народътъ пъкъ, не е билъ по-добръ; той е водилъ сжщо такъвъ скверенъ животъ, билъ лишенъ отъ честностъ и добродѣтели, като намѣрилъ удоволствие въ тия двѣ прѣсгажни вещи: сладострастие и варварщина. Разюздано сладострастие въ дома си и въ публични мѣста, въ театра, въ цирка — дори и въ гажснитѣ култъ на гажснитѣ богове. И поетитѣ казваха съ единъ възмутителенъ цинизмъ:

„Balnea, vina, venus corrumpunt corpora postea: sed vitam faciunt balnea vina, venus.“

„Банята, виното, чревоугодieto съкрушаватъ нашето тѣло: нѣ, банята, виното и чревоугодieto не сж ли цѣлия животъ?“

Отъ игритѣ, които бѣхъ станали необходими както и насжщната прѣхрана — *rapem et cingences*, се оглежда кръвожадността и варварството на тая дрѣвна цивилизация. На тия игри присѣствуваше нацията цѣла цѣлячкка, като на празденство, на сцени отъ кланета, на грозна касапница отъ човѣчески трупове, на изпълненски изклавания, въ които гладиатори, робѣе, побѣдени и християни, звѣрове свирени и животни кротки и страхливи се биехъ въ грозенъ дубой, виехъ съ вой отъ мъки и болки и издѣхвахъ тия жертви задушени съ хъркане, всрѣдъ дивитѣ викове на едно множество, ждѣно за кръвъ. Човѣкъ си отвръща лицето отъ тия грозотии, които траяхъ прѣзъ дълги вѣкове. И тия грозотии бѣхъ одобрявани отъ добродѣтелитѣ на оная цивилизация, която свѣтътъ е толкова уважавалъ. И питашъ ме, за какво ни е християнската религия. За това — отговарямъ ти, за да освободи човѣчеството отъ тия чудовищни развратни и грозни сцени и отъ тия хекатомби грозни и днеска, и да посочи новъ пътъ на братство, любовъ, правда, равенство, истински добродѣтель, истинска цивилизация и на вѣченъ животъ.

Да, драги, само християнската религия ступи оковитѣ на робството, на тиранството, отъ което пшкеше човѣчеството. То каза на всякитѣ люде: вие сте братия; обичайте се, помагайте си. Въ живота си неправѣте никому това, което не искате да ви правятъ и вамъ другитѣ; въ обращенията си ежедневни бждѣте честни: вашето слово да бѣде: ей, ей или не, не“.

И тоя християнски моралъ ако бѣше ръководилъ цѣлото човѣчество прѣзъ изминалитѣ двадесетъ вѣка, и ако той бѣ проникналъ въ цѣлия животъ на Християнския животъ, то днеска щѣше да бѣде туй християнско, па и не християнско, човѣчество свършено друго яче. Нѣ . . . намѣрихъ се люде, както и сега се намиратъ, които, или отрекохъ тоя моралъ, или пъкъ нѣматъ силна вѣра въ истинността и Християнството и въ неговия моралъ. Тоя християнски моралъ, който въ нашия животъ въ минало врѣме бѣше насаденъ дълбоко, е запазилъ нашия народъ отъ поквара, съхранилъ е неговата чистота въ нравитѣ, добродѣтелта му и чистотата въ всѣкидневния му животъ и давалъ му е жизнеспособностъ да издържи и изнесе едно двойно иго прѣзъ дълги вѣкове, тоя християнски моралъ е ръководилъ нашия селенинъ, нашия гражданинъ, нашия търговецъ и нашия занаятчия, и благодарение

на него, ние виждаме нашитѣ граждани и селяни въ всичко честни, въ всичко добродѣтелни, въ всичко идеални. Между търговския и занаятчийския свѣтъ тогава зимание-даванието ставаше безъ никакви писмени документи; вѣрата бѣше толкова силна, довѣрието и чистотата бѣхъ до толкова яки, щото нечувано е било явление нѣкой еснафъ човѣкъ, селенинъ земледѣлецъ или овчариецъ и търговецъ да злоупотрѣби съ довѣрието на друго, или пъкъ да бѣде даденъ въ съдъ. Имало е дѣйствително и такива явления, нѣ тѣ сж били всѣкога вѣнъ отъ кръга на еснафа, отъ кръга на търговския свѣтъ и вѣнъ отъ кръга на селския земледѣлчески свѣтъ. Пари сж давали и зимали ношно врѣме, не само безъ никакви записи, нѣ и безъ никакви свидѣтели, и пакъ нечувано е било да бѣдѣ злоупотрѣбено туй свято почивающе на християнския моралъ довѣрие.

(Слѣдва).

### Рускиятъ Свещеникъ Г. Петровъ, като ръководителъ на нашитѣ млада черковни писатели.

„Духовна Пробуда“ още при почването си бѣше обявила, че тя има за сътрудници двама митрополити, трима архимандрити, мнозина свещеници и други видни писатели, между които личеше името на руския свещеникъ Г. Петровъ. Тоя младъ същеникъ се яви най-напрѣдъ въ Петербургъ съ своитѣ проповѣди и обърна вниманието на сериозната руска публика. Въ неговата аудитория се виждахъ най-знатни дами, високопоставени държавни мажѣ и много ученъ свѣтъ, а така също и много духовенъ свѣтъ; съ своя тонъ на говора, съ своитѣ доводи при доказване или оборване положенитѣ отъ него мисли — той силно импонираше и стана крупна личностъ между руското духовенство. Мнозина дори се нестѣснявахъ да казватъ, че той ще замѣсти знаменития руски отецъ Иоана Кронщадтски. Толко бѣше обявиеето голѣмо.

Нѣкои, обаче, отъ рускитѣ духовни людие съзрѣхъ, че въ мислитѣ и въ доводитѣ си свещ. Г. Петровъ има малка тенденция, не да изобличава евангелски грѣшкитѣ на християнитѣ, а да угажда на съврѣменнитѣ вкусове, тѣй силно разпространени чрѣзъ иногѣрнитѣ идеи и понятия; той въ всѣка своя рѣчь и въ всѣка своя напечатена брошура клони къмъ нѣкакво своеобазование на черковния православенъ строй по вкуса на младитѣ твѣ идеи. Поради туй и нѣкои видни руски богослови обърнаха вниманието на надлѣжния архиерей върху тия нови мясли, нови доводи на речения свещеникъ. И архиереятъ счете за нужно да повика свещеникъ Петровъ и да му даде отечески и архипастирски съвѣти, наставления и уцѣхания. До холко обаче тия архипастирски съвѣти на сѣдовласия иерархъ сж подѣйствували върху свещеникъ Петрова, се вижда отъ неговата понататашна дѣятелность: той отиде все дълбоко въ пѣтя, избранъ отъ самого него и ръководенъ отъ своето собствено убѣждение и знание. Наскоро се видѣ, че свещ. Г. Петровъ е изминалъ едно не малко разстояние изъ свои избранъ пѣтъ и близо е до прѣдѣла на реформената

Лютеранска църковна община. Това се ясно вижда отъ всичкитѣ негови съчинения.

Тая негова дѣятелность въ това криво неправославно направление не е можало да се изплъззе отъ внимателното и будно ско на протестантската пропаганда въ Русия. Тая пропаганда е слѣдила съ зорко око всѣкоя стѣпка на свещ. Г. Петрова въ неговата свещенослужителска и проповѣдническа дѣйность, и, види се, е успѣла да го отбие въ гѣтя на Лютеровата ересь. Нѣ тѣй като всѣко прѣврѣщание не е ставало и не може да стане изведнѣжъ, а постепенно, то и пропагандата умѣе да чака. А че свещ. Г. Петровъ сигурно клони (ако още не е влѣзналъ) къмъ тоя пѣтъ, служи за най-ясно доказателство туй обстоятелство, че евангелически пастъоръ въ Петербургъ г. Roukfeschel пише на своето началство тия думъ, касаючи се до свещ. Г. Петровъ: „Петровъ — пише пастъора — истина не е още Лютеръ; обаче, единъ день, ако слънцето на Реформацията (реформираната Лютеранска религия) огрѣе въ далечния Истокъ, тоя свещеникъ ще бѣде отъ тия звѣзди, които се събркватъ изъ пѣтя, и които, цѣли сивющи, обѣщаватъ своето близко дохождане.“

И туй го пише единъ сериозенъ и дълбоко наблюдателенъ евангелически пастъоръ, който никакъ не може да бѣде излъганъ въ своитѣ наблюдения и познания.

Туй писмо е произвело голѣма радость въ цѣлия лютерански свѣтъ, затуй и тѣй симпатично се изказватъ на всѣждѣ за всичкитѣ дѣла на свещ. Г. Петровъ.

Вѣрно е казалъ пастъоръ Roukfeschel, че свещен. Петровъ е като овия звѣзди, които, като се отстраняватъ отъ слънцето на Евангелието отъ свѣтлината на авторитета на Свв. Отци и стари учители, калени въ св. писание и въ учението на Св. Православна Църква, и като се самонадѣятъ на свѣтлината на своето собствено знание, на своя собственъ мнимъ авторитетъ — изгубватъ пѣгя и се затлачватъ въ гѣсталака на кривитѣ учения и еретически идеи и мисли. Вѣрно е така също, че тая звѣзда обѣщава, че скоро ще изгрѣе на хоризонта на реформираната Лютерова черковна община.

Думата: „цѣла сияюща“ е казана, за да може чрѣзъ нея да се прочисти по-скоро пѣтя къмъ реформацията

Тия редове написахме за освѣтление на нашитѣ благоговѣйни свещеници, които четжтъ „Духовна Пробуда.“ Нека бѣджтъ внимателни и осторжни, та да знаятъ, какъ да посрѣщатъ туй назови — духовно и още православно списание, и статиитѣ, които се пишѣтъ въ него, било отъ свещ. Г. Петровъ, било отъ другитѣ сътрудници.

X. X.

### По братственото дѣло.

На 16 Октомврий т. г. въ гр. Варна се състоя първото околийско братствено събрание на свещеницитѣ отъ Варненската духовна околия. Събранието се откри отъ Негово Високопрѣосвещенство Св. Варненския и Цръславски Митрополитъ Господинъ Г. Самеонъ, съ благословение и благопожелание за бѣдащата широка



самообразователна и просвѣтителна дѣйност на свещеницитѣ.

Свещеника Хр. Ивановъ, отъ с. Козлуджа, чете рефератъ върху темата „Моисеовия шестодневъ“. Реферантъ изпълни своята задача сполучливо. Той откри прѣдъ събранието всичкитѣ овѣзи въпроси, които занимаватъ интелигентното общество. Неговата задача се състоеше да посочи най-главнитѣ въпроси, да докаже тѣхната важностъ и да подтикне свещеницитѣ къмъ тѣхното изучаване. Приятно впечатление правѣше живата заинтересованостъ на свещеницитѣ по повдигнатитѣ въпроси. Нѣкой свещеници взеха живо участие въ разискванията. Най сетнѣ взе думата Негово Високопрѣосвещенство Св. Варненския и Прѣславски Митрополитъ Господинъ Г. Симеонъ. Той благодари на реферанта за труда му, насърчи го и изказа желание, щото неговия примѣръ да бѣде послѣдванъ и отъ другитѣ свещеници. Послѣ той допълни реферата съ своитѣ бѣлѣжки и много обширни познания.

Много приятно впечатление правѣше, че Високопрѣосвещениятъ Митрополитъ взе живо участие въ разискванията. Всичкитѣ свещеници останаха много доволни отъ бащинскитѣ наставления на своя архипастиръ и Владика, а най много бѣха трогнати отъ обстоятелството, че първото околийско братствено събрание биде благословено отъ него.

За слѣдующето окол. свещеническо събрание се обѣща да държи рефератъ Негово Благоговѣйство Дияконъ Маринъ Ханджиевъ.

Присѣтствува на събранието и Н. В. Благоговѣйство, дѣдо Икономъ Радевъ, който макъръ и старъ, но живо се интересуваше отъ съдържанието на реферата.

## Библиография.

**Църковни слова, поучения и рѣчи.** Отъ архимандрита Иоанкиа, бивши Игуменъ на Рилския манастиръ. София. Печатница на Ст. Атанасовъ. 1906. ц. 2-50.

Тази книга се появи на бѣлѣ свѣтъ прѣди нѣколко седмици. Не може човѣкъ, искренно обичащъ Църквата и своя народъ, да не се радва при появяването на подобни книги у насъ, дѣто проповѣдническата литература е съвсѣмъ бѣдна. Сборници отъ такъвъ родъ въ нашата книжнина сж голѣма рѣдкостъ. А пъкъ, не ще съмнѣние, колкото повече ги има, толкова е по-добрѣ. Нашето врѣме изисква *непрѣстанна* проповѣдъ: духътъ на невѣрието и маловѣрието, безгрижността за спасението на душата, алчността за материални блага, развалата на нравитѣ — всичко това като грозни облаци се вие върху насъ и изисква отъ църковния пастиръ особена бдителностъ. Но за туй сж потрѣбни готови пособия, защото мнозина отъ пастиритѣ не сж подготвени сами да си съставятъ проповѣди, а други, отрупани съ много работа и трѣбоизпълнение, не всѣкога могатъ да направятъ това. Ето защо ние мислимъ, че издадениятъ отъ архимандрита Иоанкиа проповѣднически сборникъ се явява тъмо на врѣме и нуждата отъ него е твърдѣ голѣма.

Въ този сборникъ сж помѣстени проповѣди съ

най-разнообразно съдържание. Тукъ сж засѣгнати въпроси отъ сѣмеенъ училищенъ, църковенъ, наученъ, духовно-нравственъ и гражданско-общественъ характеръ. Въ него, на примѣръ, се разкриватъ теми: за възпитанието и образованието; за любовта, съгласието и единодушието въ сѣмейството, обществото и господарството; за смиренieto и християнското възпитание; за нравственитѣ длѣжности на християнина; за разкоша и бѣдността; за дългътъ къмъ бѣдния; за гнѣвътъ и злобата; за длѣжноститѣ на народнитѣ пастери; за любовта къмъ враговетѣ; за подготовката на духовнитѣ възпитаници и тѣхната бѣдаща дѣятелностъ; за лѣжеучението на спиритизма; за загробния миръ и спиритизма; за общественитѣ длѣжности на гражданина; за гордостта; за св. Кирилъ и Методий; за длѣжноститѣ на родителитѣ; за почитътъ къмъ пастиритѣ; за разрушителното дѣйствие на социализма; за съхранението на вѣрата и пагубното разпространение на невѣрието; за тежкитѣ изпитания на македонския робъ и т. н. Съ една рѣчь тукъ могатъ да се намѣрятъ наставления и нравствени уроци за хора отъ различни звания, състояния и възрасти.

Но, за голѣмо съжаление, колкото този сборникъ е добъръ по съдържанието, толкова той е незадоволителенъ по езикъ. Въ него се срѣщатъ освѣнъ граматически грѣшки, много неясни, непълни, неточни и неправилни изрази. Не е лишенъ и отъ разни чужди и нелитературни думи. До колко езикътъ на прѣдметния сборникъ е неудовлетворителенъ, се вижда, на примѣръ, отъ слѣдното мѣсто: „Както въ частнитѣ дѣла, така и въ дѣлата на обществения пѣтъ на неправдата — е най-неблагонадеждния пѣтъ. Неправдата много пѣти ни обѣщава всичко; но всѣкогашъ почти ви издѣва, тѣй като не всичко ни дава това, отъ колкото отнема отъ насъ онова“. (стр. 196).

\* \*

Въ заключение ще кажимъ, че този трудъ, макаръ и да куца въ езиково отношение, той прави честь на своя авторъ за голѣмото му усърдие и желание да бѣде полезенъ на народа си. Ето защо ние го прѣпорѣчваме на всички пастери и ревностни християни, тѣй като въ него тѣ ще намѣрятъ, както споменахме и по-горѣ, немалко добри мисли и назидателни уроци. К.

## ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛѢТОПИСЪ.

### Вжтрѣшенъ отдѣлъ

**Стипендии по богословието и философията.** У мнозина между енорийскитѣ свещеници и други духовни лица напоследне се забѣлѣзва искреното и горѣщо желание да продължатъ богословското си образование въ едно подходяще висше учебно заведение, та по тоя начинъ, по-добрѣ запознати съ богословско-философската наука, да могатъ и съ по-голѣма вещина и успѣхъ да служатъ въ религиозно-нравствено отношение на св. на църква, и съ туй — и на сегашното наше общество. А нашия общественъ животъ особено въ сегашното свое развитие се нуждае, както отъ благочестиво и добродѣйно духовенство, тѣй и отъ духовенство силно въ познанието първомъ на богословската наука, а послѣ и на общественно-социалната наука. Нуждатъ, разбираиията на нашето общес-

тво сж такива. Свещенството ни не може въ това отношение да остане настрана отъ живота; не може да не вземе въ внимание сегашнитѣ му нужди и да не съобрази новитѣ мисли — по всичкитѣ стрѣкове на живота ни.

Вънъ отъ всичко туй, и въ чисто вътрѣшното ни църковно уреджане и прѣуспѣване, на вѣка крачка почти се чувствува нуждата отъ добръ подготовени богословски сили, отъ работници, които скромно, но съ дълбока вѣра и добро разбиране на св. ни църква и живота ѝ да започнатъ трудното, ала благородно дѣло, — да послужатъ отъ сѣ сърдце и душа на Христа и църквата Му.

Св. нашъ Синодъ, въ удовлетворение на горнята нужда, и въ продължение собствено на отдавна подзетото отъ него дѣло по висшето богословско образование на вашето духовенство, — въ едно отъ послѣднитѣ си засѣдания е рѣшилъ отреденитѣ стипендии да се раздаватъ на *енорийскитѣ свещеници и изобио на духовнитѣ лица*, що иматъ срѣднѣ богословско образование, чрѣзъ *конкурсенъ изпитъ*, за да могатъ да продължатъ образованието си въ висши духовни учебни заведения или пъкъ въ философски факултети, т. е. по *богословието* или *философията*.

Като знаемъ, че това рѣшение на Св. Синодъ ще възрадва всички ревнители на богословското образование у насъ, и всички жадущи за таково образование между нашето духовенство, съ срѣдне богословско образование, и ние съ искрена радостъ оповѣстяваме горното рѣшение на Св. Синодъ.

Своеврѣменно ще съобщимъ, както за конкурситѣ за тия стипендии, тъй сжщо и за програмата, по която ще се произвеждатъ тѣ.

**Събрание на Ново-Загорскитѣ граждани по училищното ни дѣло.** На 19-ий и 26-ий миналий м. ноемврий новозагорскитѣ граждани, безъ разлика на партийно убѣждение, на брой около 500 души се събрали въ салона на централното тамъ градско училище, за да обсъдятъ и се произнесатъ по сегашното наше училищно дѣло и по исканията на народнитѣ учители отъ Българския учителски съюзъ. И въ двѣтѣ си засѣдания събранieto надълго разискувало сложениитѣ въпроси, и взело слѣдната изработена и въ редакцията ни, резолюция:

1) Удобрива и поддрѣпя исканията на учителитѣ отъ съюза за подобрене на материалното положение на народния освоенъ учителъ, като се опрѣдѣлятъ заплатитѣ имъ за сега най малко 1000 лева, а най-много 2400 лева.

2) Удобрива и поддрѣпя исканията на учителитѣ за подобрене на Народнитѣ училища въ хигиеническо отношение, съ учебни помагала и съ помощи на бѣднитѣ дѣца и всички други искания за подобрене на училищата съ изключение на VI и VII класова, изложени въ брой 50 отъ в. „Съзнание“ отъ 29/VII 1906 г. които счита, че сж вънъ отъ тѣхната компетентность;

3) *Протестира* на *най-енергично* и *сж възмуцава* отъ *исканията на учителитѣ да изхвърлятъ Законъ Божий отъ Народнитѣ училища*;

4) *Настоятелно иска*, *щото възпитанието въ Народнитѣ училища да става въ религиозно-нравственъ и патриотически духъ*;

5) Исказва желание *народния учителъ* да се зближи съ народа, да прояви народо-просвѣтителна дѣйность въ обществото и да *почита народната религия*;

6) Кави Министра на Народното Просвѣщение, да намѣри начинъ да оползотвори голѣмото ваканционно врѣме на селския учителъ, като остане ваканционно врѣме само 1 месецъ прѣзъ учебната година;

7) Исказва желание, *щото и гимназаланитѣ и класни учители да вършатъ народо-просвѣтителна дѣйность въ обществото и да дойдатъ на помощъ въ това отношение на народния учителъ*;

8) Исказва желание Министерството да отвори по едно нисше земеделческо училище въ всѣка земеделческа околия въ Княжеството;

9) *Кави Министерството на Народното просвѣщение, да тури педагогическии училища на правилни основи, защото отъ тѣхъ най-много излизатъ учители съ крайни и вредни за народа учения*;

10) Исказва съжаление, гдѣто всичкитѣ властующи до сега правителства въ България не сж погледнали съ нужното сериозно внимание къмъ тия училища и ставаша причина злото да вземе широки размѣри, което ввесе охладенна въ народа къмъ всички училища;

11) Задължава бюрото да съобщи вистоящата резолюция: а)

на Прѣдсѣдателя на Народното Събрание; б) на Министра на Народното Просвѣщение; в) на Прѣдсѣдателя на Българские Учителски съюзъ въ София и г) на партийни и ежедневенъ печатъ.

г. Нова-Загора, 26 ноемврий 1906 год. Прѣдсѣдатель на бюрото: А. Драгиевъ; членова: В. Константиновъ, Е. Петковъ, Ив. Златаровъ, Д. Митовъ, Г. Василевъ; секретаръ: Ив. Ст. Радуловъ.

Резолюцията на старо-загорчани заслужа вниманието на обществото. Безсъмѣнно, исканмето на учителитѣ да имъ се подобри нѣкакъ материалното положение — е справедливо. Още по справедливо е требанието: да се подобрятъ народнитѣ ни училища въ хигиеническо отношение, съ учебни помагала и съ помощи на бѣднитѣ дѣца. Българскитѣ граждани не може да откаже и не отказва да се изпълнятъ тия справедливи искания на нашитѣ народни учители. Остава държавата, споредъ възможността, да се погрижи за тѣхното реализиране.

Ала когато народътъ ни, на когото частиченъ отгласъ сж станали съ горнята си резолюция ново-загорчани, когато, казваме, народътъ ни не прѣнебрегва тия и тѣмъ подобни справедливи искания на учителството, той настоятелно още иска — защото и има правото да го изиска, — *щото нашиятъ народенъ учителъ да възпитава българскитѣ дѣца, тъй както българскитѣ народъ иска.* Не се ли върши туй — народниятъ учителъ върши безправие, — прѣстѣпление даже. За сега народътъ ни „протестира“ само най-енергично и се „възмущава“ отъ искането на учителитѣ да изхвърлятъ Законъ Божий отъ народнитѣ училища. Какво ще каже и стори той по-послѣ — ще зависи отъ това, дали учителитѣ ще поискатъ честно да разбератъ, че тѣ сж *народни служители* и вършатъ контрастно оуи, *що народътъ иска, и дали надлежната върховна власть ще разбере и влѣзе въ ролята си на пазителка на осветенитѣ народни права и искания касателно това.* . . . .

Въ резолюцията си старо-загорчани правилно сж схванали и друга една тѣква страна отъ нашето училищно дѣло, — *нашптѣ педагогическии училища.* Много отъ недѣлитѣ на нашето народно учителство се дължатъ на сегашното устройство на педагогическии ни училища. (Тѣ тия училища, наистина, „излизатъ народни учители съ крайни и вредни за народа учения“. Тоя фактъ и не е нужно да се потвърждава съ други факти: фактитѣ можете да ги срѣщнете на всѣка крачка. Намъ се струва, че държавата не трѣба и не може да търпи подобно положение на работитѣ. Нашитѣ педагогическии училища, наистина, трѣба „да се турятъ на по-правилни основи“. Ние се въздържаме сега отъ да привеждаме основанията си, че въ сегашнитѣ наши педагогическии училища не се сади духъ народенъ; че въ тѣхъ и моралътъ се гради на нѣкакви „новомодни“ и съмнителни основи; че религиозното обучение тамъ е поставено върѣки всѣкакви религиозно-христиански разбираня и върѣки българската наши дѣйствителность. Това, може би, ще сторимъ по-обстойно при други по удобенъ случай. Но това е фактъ. И ново загорчани правилно сж схванали работата, като каиятъ Министерството на Народното Просвѣщение „да тури педагогическии училища на по-правилни основи, защото отъ тѣхъ най-много излизатъ учители съ крайни и вредни за народа учения“. Тая истина трѣба да се схване отъ всички благомыслищи у насъ, и гласътъ на ново загорчани трѣбва да се поеме и усили, както отъ общественото формулирано разбиране, тъй и отъ нашия печатъ и отъ надлежитѣ рѣководни власти.

Страничка отъ празнуването на стогодишнината на Сефронieto въ гр. Варна. Както на всѣхдѣ, тъй и въ Варна била отпразнувана стогодишнината на българската печатна книга. По инициативата на варненското учителско тѣло била отслужена въ сборната тамъ църква панихида. Подиръ панихидата въ зала „Съединение“ учителъ Ив. Кефезиновъ държалъ рѣчь за заслугитѣ на „Сефронieto“, принесени на българщината. Слѣдъ него говорилъ и г. Кр. Мирски.

Но ето що бѣлжи по тоя случай варненскитѣ вѣстникъ „Извѣстникъ“ (бр. 33 т. г.):

„Тукъ не можемъ да не отбѣлжимъ печалния фактъ, че самитѣ инициатори, власнитѣ учители, не присѣтствуваха на панахидата съ изключение на 5—6 души. А отъ учащата се младежъ бѣха доведени само ученичкитѣ отъ 2-та горни класа; и тѣ, въ момента, когато започнаха панихидата, бѣха поведени отъ учителя имъ, върѣки тѣхното желание да останатъ въ църква. (Отъ основнатѣ учители и учители нѣмаше ни единъ“.

Интересно — нали? Народни просвѣтителни! Възпитатели на младото поколение въ духъ религиозенъ и почтителенъ къмъ за-

служилтъ дѣйци на българското дѣло! Вѣлжвата на в. „Извѣстникъ“ е справедлива. Ние бихме додали тѣмъ нея още нѣщо, но и тѣй фактътъ говори самичкъвъ достатъчно.

**Синодално окръжно.** Св. Синодъ на 5 того е издалъ слѣдното окръжно (№ 4563), което, като отъ интересъ за нашето епархиалско свещенство, привеждаме както слѣдва:

„Въ засѣданнето си на 9-ий изтекшаго мѣсеца Св. Синодъ се занима съ подигнатия отъ Св. Търновска Митрополия въпросъ: на кои родители имената трѣбва да се вписватъ въ кръщелнитѣ свидѣтелства на дѣца, подхвърлени и приети отъ чужди хора за отгледване като свои, и рѣши да се оповѣсти, че когато родителитѣ на такивато дѣца сж извѣстни, тѣ ще се вписватъ въ кръщелнитѣ свидѣтелства, а когато не се знаатъ кои сж, както е въ повечето случаи, ще се отбѣлзва въ поменатитѣ свидѣтелства, че сж родени отъ неизвѣстни родители“.

**По нареждане на Св. Синодъ,** всѣка година въ първата недѣля послѣ Никулденъ (6 декемврий) се отслужва панихида за блаженопочившия Доростолски и Червенски митрополитъ г. г. Григорий. Както е извѣстно, Високопрѣосвещенитъ прѣладе Богъ духъ на 17 декемврий 1898 година. И тая година, канцелярията на Св. Синодъ е издала слѣдното извѣстие:

„Въ недѣля, на 10-ий того, слѣдъ първата Божествена литургия, ще се отслужи въ Сѣборната църква отъ Високопрѣосвещенитѣ Синодални архиереи панихида за блаженопочившия Митрополитъ Григорий Доростолски и Червенски. Покаяватъ се благочестивитѣ християне на столицата да присѣтствуватъ на панахидата“.

**Едно писмо до редакцията.** Получихме слѣдното писмо въ редакцията си, на което, безъ всѣки коментарии, даваме мѣсто. Може би, то ще бѣде отъ полза за нѣкои.

*Г-не редакторе,*

Въ началото на тая година почна да ямиза ново духовно списание подъ името „Духовна Пробуда“. Появата на туй списание отначало зарадва всички свещеници и християни, мѣлѣющи за напредѣла на Христовата Църква. Защото задачата, съ която се бѣ нагърбило горното списание — да всѣва чисто религиозно съзнание въ сѣврѣмневото общество, да реформира християнския животъ въ духа на христовото учение — тая задача заслужаваше похвала и поддрѣпа. Обаче, всѣки, вѣрвамъ, е останалъ горчиво излганъ, защото отъ излгалитѣ до сега броеве се вижда, че съвсѣмъ друга е била цѣльта на редакторитѣ около това списание. Подъ булото на вѣкавко си реформиране на църквата, почтенитѣ автори почнаха да нападатъ и критикуватъ дѣлата на висшето духовно началство, да уронватъ тѣхния престижъ, да подбиватъ авторитета имъ и пр. Но, което е още по-чудно, писачитѣ около „Д. Пр.“ пишатъ на такъвъ дръзкъ и нечестивъ езикъ, съ какъвто си служатъ най-отчаянитѣ противници на църквата. А да се пише на такъвъ езикъ отъ хора, които високо заявяватъ, че иматъ присърдце доброто на църквата, е крайно ождително. Не минава ли на умъ на почтенитѣ писачи, че по тоя начинъ се всѣва раздоръ въ църквата, който не води къмъ добро. Не знаатъ ли сжщо, вѣматъ ли съвѣсть хората около „Д. Пр.“, та не щадятъ и хората отъ повисши духовни кръгове, които сж били и сж едни отъ вѣрнитѣ стражи и бдители върху единството и самостоятелността на нашата църква. Не знаатъ ли, че тия, които се нападатъ тѣй явно и открито, сж изнесли на пѣщитѣ си независимостта на нашата църква. Че вмѣсто *миръ, любовъ и съгласие*, — истина, за които Исусъ Христосъ бѣ разпнатъ на кръста — се пораждатъ ежби и гонения.

Ето защо, дългъ се налага на всички съзнателни свещеници да се замислятъ сериозно надъ това зло, което сега пуца корени, за да се убие злото въ неговото начало. Нека въ събрания, бесѣди и пр. свещеницитѣ изкажатъ своето справедливо възмущение отъ недостойното държане на тия реформатори, които подъ булото на вѣкавки си реформи внасятъ смуть и сѣятъ раздори въ църквата.

К. 29 ноември 1906 г.

Съ почитъ: свещеникъ Р. Др.

## Вън чень отдѣлъ.

### Рускиятъ „Церковный вѣстникъ“ и разпрята ни съ гърцитѣ.

Органтъ на С.-Петербургската Духовна Академия „Церковный Вѣстникъ“ въ 47 си № отбѣлзва подадения напоследѣкъ протестъ въ цариградския патриархъ Иовима Ш-ий до турския министъръ на изповѣданията, въ който протестъ патриархтъ като протестира противъ исканieto на Н. Блаженство нашия Екзархъ да се възстановятъ при Св. Екзархия Св. Синодъ и смѣсенитѣ съвѣтъ — трѣбува отъ турската власть, щото българскиятъ екзархъ и схизматическитѣ му архиереи и свещеници да напуснатъ Цариградъ и сѣ заминатъ за София“. По тоя случай „Церковный вѣстникъ“ прави слѣднитѣ странни коментари:

„Прѣдставенитъ таκριръ на вселенския патриархъ има важно историческо значение. За правилното му разбирање, необходимо е да се има прѣдъ видъ таκριра на българския Екзархъ Иосифъ за учреждаването при него въ Цариградъ постояненъ Св. Синодъ и смѣсенъ съвѣтъ. Нито по църковнитѣ канони, нито по гражданскитѣ закони, нито по обстоятелства на произхода на българската схизма може да се допусне, щото въ единъ градъ да бѣдатъ два църковно-религиозни центра отъ единъ и сжщъ типъ. Неможе да се забравя за каноническитѣ права на вселенския патриархъ именно въ Цариградъ, и несправедливо е да се игнорира великото значени на вселенската патриаршия за цѣлия православенъ миръ, и по-частно — за българитѣ. Нѣй сетѣвъ, исканията на българската Екзархия произходатъ отъ политически мотиви и съвсѣмъ не хармониратъ съ началата на църковния миръ и взаимно-общение. Какво ще стане съ вселенската патриаршия, ако заедно съ нея се учреди и българската Екзархия съ дѣлтѣ си административни учреждения? И сега българската Екзархия по необходимостъ трѣбва да взема отгорѣ си и политическа мисля, като се явява прѣдъ портата повровителница на живущитѣ въ Турция българи. А бѣдащата ѣ организация угрожава съ нови осложнения въ отношенията на българитѣ и гърцитѣ. Какъвто българитѣ и да говорятъ относително Църквата си, отъ гледище на гърцитѣ тѣ се явяватъ схизматици. Ето защо, да се непрѣменно изискува легализацията на status-a до самата патриаршия и прѣдъ лицето на всички гърци — се явява абсурдъ, тѣй като до апогея ще се раздразнятъ страститѣ на дѣлтѣ народности, живущи подъ управлението на правителство, що се ръководи отъ принципа: *divide et impera*. Нима за българитѣ не е достатъченъ пожартъ, вѣрвавиятъ пламъкъ на който още освѣтлява Румелия и България? (— намекъ на антигръцкото движение у насъ — р.) Опасно е, когато заставяватъ църквата да служи на политиката. Българската Екзархия се е образувала при съдѣйствието на дипломацията, а и сега се стареа да дѣйствува подъ ръководството на политическитѣ агенти и дипломацията. Вселенската патриаршия дава съвършено правилень отговоръ на домогванията ѣ: Цариградъ е билъ и трѣбва да остане църковенъ центръ на гърцитѣ и резиденция на вселенския патриархъ; а българитѣ ако искатъ аналогична църковна организация, длъжни сж да се отстранятъ въ столицата на царството си. Ако българитѣ сжвѣтъ интереситѣ на християнството, на православието и църквата си, трѣбва да послушатъ гласа на вселенската патриаршия. Но ако тѣ прѣплитатъ църквата съ политиката, то тоя гласъ ще се яви за тѣхъ неприятень. Обаче, историята ще каже послѣ своята безпристрастна дума, кой жертвува църковния миръ и единение въ полза на съмнителни политически успѣхи“.

Сжщиятъ „Церковный вѣстникъ“, като коментира поменатия таκριръ на патриарха — съгласява се и съ требованието на послѣдния „да се възвѣрнатъ на катедритѣ си 5-тѣхъ гръцки канонически архиереи въ България, — въ Варна, Месемврия, Анхиадо, Созополъ и Пловдивъ“.

Ние нарочно приведохме почти изцѣло разбирањето на „академичния“ руски „Церковный вѣстникъ“, за да видятъ читателитѣ ни, какъ даже такъвъ единъ вѣстникъ остава въ пълнѣйше неразбирање на църковния ни въпросъ, и доколко самото изложение и разбирање е пропито съ вопиюще пристрастие.

Праве да си кажемъ, ние се отказваме да разберемъ „справедливото“ и „логично“ становище на академичитѣ около „Церковный вѣстникъ“. Ако за тѣхъ нашата църква е, наистина, „схизматическа“, то можемъ още доидѣтъ да разберемъ възгледа на „Церковный

вѣстникъ", — да писва да има въ България гръцки митрополити, макаръ че въ такъвъ случай ще бѣдять двама митрополити въ единъ градъ (гръцкия и български, „схизматически“). Но въ такъвъ случай, въз основа на каква резони „Ц. В.“ не ни позволява намъ, на „схизматичитѣ“, да имаме въ Цариградъ своя отдѣлна организация, свой центръ (Синдъ и съвѣтъ)? Или пъкъ: ако ние сме „всехизматици“, т. е. православни, можемъ още нѣкакъ да разберемъ желанието на „Ц. В.“ да има въ Цариградъ двама православни архiereя и два религиозни православни центра отъ единъ и сѣщи типъ (при все че и тукъ може да се спори). Но какво диятъ тогава гръцкитѣ православни митрополити въ България при наличността на българскитѣ пакъ „православни“ митрополити въ сѣщия градъ (както напр. въ Варна, Пловдивъ и пр.)? Това не противорѣчи ли на църковнитѣ канони? . . . Дѣйствително, тъкмо по „академически“ е единъ пакъ българитѣ да сѣ „православни“ — само за да се махнатъ отъ Цариградъ и Македония „и удалиться въ столицу своего царства“; а другъ пакъ да сѣ „схизматичи“ — само за да се има възможността да се възврънатъ 5-тъхъ гръцки митрополити въ България . . . Не е ли това пристрастие? И трѣбва ли то да иде отъ единъ „по-свободенъ“, ужъ „академиченъ“ вѣстникъ?

Още по-очевидно пристрастие лежи въ сѣждението на „Церковный вѣстникъ“, какво ужъ българската църква се занимавала съ политика и прѣпитала цървата съ политиката. Нама има нѣщо „прѣстѣпно“ и „неканонично“ отъ църковно гледище Българската Екзархия да се явява прѣдъ турската, иновѣрна Порта покровителница на българското православно население въ Македония? Нима сѣщото това не е вършила и върши и цариградската патриаршия прѣдъ Портата? Нима не е била и руската църква покровителница на руския православенъ народъ, кога той се е намиралъ подъ татарско или полско робство? Може би отъ чисто гръцко, панелинистическо гледище *покровителството* на българския отъ турското безправие — да е прѣстѣпно. Това, да! Но неужели единъ „академиченъ“ църковенъ вѣстникъ трѣбва да излѣзе съ санкционирането на „подобенъ единъ тѣй несправедливъ и нехристиянски даже възгледъ“?

„Церковный вѣстникъ“ излиза да хвърли тежъкъ упрѣкъ на българската църква въ Македония, че ужъ тя се занимавала съ политика, безъ обаче да приведе и да може да приведе факти за кърваво, насилническо участие на българското духовенство, на българскитѣ архiereи въ Македония — даже въ такива едни смутни и кървави за частното имъ врѣмена, кога съ българскитѣ православни църкви въ Македония се кощуватъ кога църкви и училища разрушаватъ, кога беззащитно, като прости животни, убивать и изтезавать хиляди невинни православни, зла българии? Або патриаршията цариградска мигѣ за християнството, за човѣщината просто — зашто ти ни единъ пакъ не излѣзе да протестира, да помоли поне дѣто трѣба за спирането на поганскитѣ разбой, влаета, ужаси и светотатства? Не, това тя не направи. Въ най-кръвоочинитѣ врѣмена за православно българско население въ Турция цариградскитѣ патриархъ излиза не съ писма на скръбъ, не съ мълчание поне, но съ писмо, въ което хвали и възвеличава онова „блаженство“, оня миръ, на който се радвала ужъ „раята“ подъ приятната сѣнка на мулманскитѣ изстѣпления. „Церковный вѣстникъ“ много добръ сѣщо знае, че въ нещастната Македония гръцкото духовенство подпомага не само морално, но и вещественно ония гръцки шайби, които иматъ за цѣль не да се борять за свобода отъ мулманското иго, но да унищожавать и колать беззащитното и грохнало вече българско население — „екзархиститѣ“. „Ц. В.“ знае, че даже патриаршески архiereи бидоха заловени устно и писмено да даватъ християнското си *благословение* въ глорѣзническата дѣйност на разбойническитѣ банди. Тия архiereи отидоха даже тѣй далечъ, че и турската, иновѣрната власт се принуди да изиска отстраняването имъ отъ епископскитѣ катедри по доказано участие въ „християнската“ дѣйност на гръцкитѣ вѣоружени разбойници. Това „Ц. В.“ сигурно го знае. И при все това — пакъ българската църква жертвува църковнитѣ интереси за политиката. Но не е ли това тогава очевидно и за скръбъ „академично“ пристрастие? Дѣ е тукъ християнската, човѣшката справедливост? Не е ли това грубо изнасилване на отъ никого неоспорванитѣ факти за „четнишката“ дѣйност на патриаршеското духовенство, на патриаршескитѣ владци даже?

„Церковный вѣстникъ“ прави подматания и съ „българския пожаръ, кървавиятъ пламъкъ на който още освѣтявалъ источва Румелия и България“. Да, ние признаваме, че въ врѣме на антигръцкото движение у насъ много работи станаха, които не трѣбаше да ставатъ. И на врѣмето си ние туй не се побояхме да го напишемъ ей тукъ, на страницитѣ на тоя вѣстникъ. Ала да се мисли, че въ тия нещастия въ антигръцкото движение, па изобию въ туй движение, Българската църква има и най-малкъ прѣстъ, да се мисли, казваме, туй — е тежка обида за Българската църква. И ние съ скръбъ констатираме и съ възмущение отхвърляме тая незаслужена обида. Българската Църква е дала достатъчно доказателства за дълготърпене, и който търси спокойно, християнски истината — ще ги намѣри. Антигръцкото движение бѣ единъ *избухъ* на накупѣлата отъ болки българска душа. За туй се случиха и нежелателности. Но питаме ние почетнитѣ редактори около „Церковный вѣстникъ“: ако тѣ бѣха на мѣстото на българската народна душа и виждаха, че цѣла частъ отъ народа имъ е изложена на систематично варварско изтрѣбление отъ страна на гръцкитѣ, че въ туй изтрѣбление земать участие и „христови гръцки-служители“, че даже тукъ въ България сѣщитѣ тия гръци безочливо и арогантно събиратъ пари и хора, за да ги изпращатъ въ Македония да трепять нещастното тамъ българско население, че сѣщитѣ тия гръци въ България хулятъ повсѣдъ всичко българско, че въ училище и църква сѣять прѣзрѣние и ненависть къмъ всичко българско — питаме ние почетнитѣ редактори около „Церковный вѣстникъ“: какво присѣдно слово биха произнесли тѣ тогава противъ антигръцкото движение у насъ?

— Отговора на тоя въпросъ оставяме на християнската имъ просвѣтана съвѣсть.

Ние не можемъ дълбоко да не съжаляваме, че единъ „академически“ вѣстникъ, какъвто е божемъ „Церковный вѣстникъ“ е изпадналъ въ такова непростимо за академици невѣдание и непонятно за християнина пристрастие.

Д-ръ Стеф. Цанковъ.

## ОБЯВЛЕНИЯ

### Явна благодарность.

Кесаревското църковно настоятелство (Гор.-Орѣховска околия), изказва своята сърдечна благодарность къмъ г-на Гимо Друмевъ, за гдѣто благоволи да подари едно тричашечно кандило на цървата „св. В. М. Димитрия“ на стойность 20 лева

Нека Всевишния го награди хилядократно и му подари щастие и дългоденствие, както нему, така и на сѣмейството му. Високопохвалниятъ му примѣръ дано бжде послѣдванъ и отъ други благочестиви християни, имената на които цървата ще пази за дълги врѣмена.

Кесарево, 28/II 1906 г.

Настоятелство, свещеникъ: Р. Друмевъ.

### Обявление

Настоятелството на Добришката Околийска Ливница дири свѣшполбаръ, практикувалъ по занаята и снабденъ за това съ нужнитѣ документи, отъ които да се вижда, че умѣе да работи всички видове свѣщи. Годишна заплата 600 лева, бесплатенъ квартиръ, ако не е сѣмеенъ, и при свободно врѣме може да практикува и друго занятие.

4/XII 1906 г. гр. Добричъ.

Отъ Настоятелството.